

A magyar mezőgazdaság fenntarthatósági kihívásai

Az agrár-élelmiszeripari ágazat komoly kihívásokkal néz szembe, és folyamatban lévő átalakulásának két alapvető iránya a digitalizáció és az ökológizáció. Ezek egyúttal a Green Deal és az új KAP fő irányai is a 2023 utáni időszakra.

Fennáll azonban a veszélye annak, hogy a gépesítésben és az ipari mezőgazdaságban szilárd gyökerekkel rendelkező poszt-socialista országok, mint Magyarország, csak a technológiai agrárfejlesztéseket helyezik előtérbe. A vizsgált magyar ágazati fejlesztési stratégiák megerősítették ezt a hipotézist, mivel ezeknek a dokumentumoknak az elsődleges célja az ágazati versenyképesség javítása, digitalizációs erőfeszítésekkel. Másrészt ez azt jelenti, hogy a döntéshozók másodlagos problémaként kezelik a fenntarthatóságot. Eredményeink azt mutatják, hogy a KAP keretében támogatott agrár-környezetgazdálkodási és zöldítési intézkedések eddig nem értek el jelentős eredményeket, a magyar agrár- és élelmiszeripari szektor fenntarthatósága romlott az elmúlt közel két évtizedben. Éppen ezért mindenképpen lényeges a környezeti fenntarthatóság terén eredményeket elérni, és fontos lenne annak a szemléletnek a megváltoztatása, hogy az EU javaslatait a magyarországi nyilvános vitákban gyakran „sötétzöld” narratívaként emlegetik. Az attitűdváltáshoz szélesebb körű társadalmasításra és tudástranszferre van szükség.

Fenntarthatósági szempontból öt szakpolitikai hiányosságot azonosítottunk a magyar stratégiákban: (1) az ökológizációs megközelítés hiánya, (2) a klímaváltozás nem kap kellő figyelmet, (3) a komplex tájgazdálkodás nem jelenik meg a dokumentumokban, (4) a gazdálkodók közötti egyenlőtlenségeket növelik a tervezett intézkedések, (5) a Digitális Élelmiszeripari Stratégia nem foglalkozik az egészséges élelmiszer-fogyasztással és az élelmiszer-pazarlás kérdéseivel.

Európai szinten egyetértünk a korábbi kutatások javaslataival (Pe'er et al. 2020; Recanati, et al. 2019), mint például a KAP új, integrált agrár-élelmiszerpolitikává alakítása. Emellett azonban szükség lenne a bürokrácia további csökkentésére, a mezőgazdasági támogatási rendszerek következetlenségeinek feloldására. Bár az indikátor alapú ellenőrzés irányába tett lépések előremutatók, emellett szükséges lenne a KAP monitoring rendszereinek megerősítése, annak érdekében, hogy a tagállamok valóban az EU közös céljai felé haladjanak.

Országos szinten a magyar agrárszektornak és a döntéshozóknak kiegyensúlyozottabb fejlesztési megközelítést kellene felvázolniuk, nagyobb hangsúlyt helyezve a környezetvédelmi kérdésekre. A digitalizáció és az ökológizáció előnyei kiegészítik egymást, miközben erősítik a fejlesztési politika inkluzivitását. Összegésében megállapítható, hogy az agrárium környezeti, gazdasági és társadalmi fenntarthatóságának javításához a gyakorlatok széles skálájának átvételére van szükség. Mind az ökogazdálkodás, mind a precíziós mezőgazdaság, mind a körkörös gazdaság keretrendszere segíthet áthidalni a különbségeket a hagyományos és környezetkímélő gyakorlatok, illetve a terméseredmények között (Batlles-de la Fuente et al., 2022). Ennek egyik potenciális példája lehet az ökológiai tájhasználat, melynek részét képezi a régi tájfajták termesztése is. A mezővédő erdősávok a fajgazdagság mellett a mikroklímát is javítják. A szántóföldek közé telepített "biodiverzitás-szigetek" (természetes vegetációt mintázó vadvirágos rétek) ellensúlyozhatják az intenzív művelés sokféleséget csökkentő hatásait. Az adatalapú fejlesztések viszonylatában prioritásként kellene kezelni a keletkező élelmiszerhulladék mennyiségére és keletkezési helyére vonatkozó adatokban meglévő hiányt.

Ez ugyancsak igaz a mezőgazdasági melléktermékek esetében is, amelyek energetikai hasznosítása jelenleg alacsony intenzitású.

Továbbá javítani kell az egyes a vidéki térségek életét befolyásoló szakpolitikák közötti koordinációt és együttműködést, például a természetvédelemmel vagy a turizmussal. Az élelmiszeripar tekintetében az egészséges élelmiszer-termelés támogatását célként kell megjelölni a Digitális Élelmiszeripari Stratégiában. A mezőgazdasági cégeket ösztönözni kell a fogyasztói szemléletformálásra az egészséges élelmiszerfogyasztás előmozdítása és az élelmiszer-pazarlás csökkentése érdekében.

Gyakorlati szinten olyan mezőgazdasági módszerek alkalmazását javasoljuk, amelyek reagálnak a klímaváltozásra, segítik az ÜHG-kibocsátás csökkentését, javítják a szénmegkötést, mérsékelik a talajromlást, védik a talaj nedvességtartalmát és végső soron helyreállítják az ökoszisztéma-szolgáltatásokat. A gazdálkodók segítése érdekében szaktanácsadói továbbképzésre van szükség a gazdaság adottságaihoz igazodó módszerekre és fejlesztési lehetőségekre vonatkozóan. Mindezek eléréséhez szükséges a gazdálkodók generációváltása, mert enélkül sem az ökológiai, sem a precíziós mezőgazdaság nem tud működni. A 2020-as Agrárcenzus is igazolta a generációváltáshoz kapcsolódó problémákat, amelyek még a forrásabszorpciós képességben is tetten érhetők.

A (köz)finanszírozással kapcsolatban meggondolandó azon tevékenységek kiemelt támogatása, amelyek közvetlenül az éghajlatváltozáshoz történő alkalmazkodást támogatják. Jövőbeni kutatási terveink a precíziós és az ökológiai gazdálkodás gazdaságszintű összehasonlítására irányulnak az aszálytól erősen sújtott Duna-Tisza közén. Tervezzük a két termelési mód előnyeinek és hátrányainak felmérését és számszerűsítését, mivel a jövőben több alföldi régióban is hasonló körülmények között kell majd gazdálkodni.

[CATIVATE](#) projekt, amelyet az Európai Unió Erasmus+ programja finanszíroz, a mezőgazdasági termelők és mezőgazdasági tanácsadók tudásátadására és szakképzésére irányul az EU jelenlegi stratégiai irányvonalaihoz – mint például a Zöld Megállapodás, a "Farm to Fork" stratégia és a Biológiai Cselekvési Terv – kapcsolódóan. A CAPTIVATE egyik fő célja, hogy a gazdálkodók jobban megértsék a feltételrendszert, az ökoszisztémákat és a vidékfejlesztési szabályozásokat, felelősségteljesebben és tudatosabban válasszák ki és vegyenek részt az egyes rendszerekben, hatékonyabban hajtva végre az új KAP-intézkedéseket.

Felhasznált irodalom

Pe'er, G.– Bonn, A. – Bruelheide, H. – Dieker, P. – Eisenhauer, N. – Feindt, P.H. – Hagedorn, G.– Hansjürgens, B. – Herzon, I. – Lomba, A. (2020): Action needed for the EU Common Agricultural Policy to address sustainability challenges. *People and Nature* 2 (2) pp. 305–316
<https://doi.org/10.1002/pan3.10080>

Recanati, F. – Maughan, C. – Pedrotti, M. – Dembska, K. – Antonelli, M. (2019): Assessing the role of CAP for more sustainable and healthier food systems in Europe: A literature review. *Science of Total Environment*, 653 pp. 908–919.
<https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2018.10.377>

Batlles-dela Fuente, A. – Abad-Segura, E. – González-Zamar, M.D. – Cortés-García, F.J. (2022): An Evolutionary Approach on the Framework of Circular Economy Applied to Agriculture. *Agronomy*, 12 (3), 620. <https://doi.org/10.3390/agronomy12030620>

**Funded by
the European Union**